

Der er ingen tvivl om, at vi mennesker har stor glæde af at fodre fuglene i haven. Men hvilken betydning har fodringen for fuglene selv. For første gang på dansk får du her et samlet overblik over betydningen af fuglefodring.

Stor Flagspætte er en spændende gæst på foderpladsen

Sådan virker fuglefodring

Af Henning Heldbjerg og Thomas Vikstrøm, foto: Jan Skriver

En måske usund overflod – fotografen kalder billedet "Brødhals"

Kernebideren foretrækker solsikkefrø – eller noget endnu større...

Musvit med selskab

Hvert år modtager Fuglenes Hus mange henvendelser om fuglefodring; fx spørger folk om, hvad de skal fodre med, hvor længe de skal fodre, og om det reelt betyder noget for fuglene og for fuglebestandene. Effekten af fodringen interesserer ikke blot den enkelte fugleinteresserede, men også de biologer, der arbejder med fuglebestande: For hvad betyder det for fuglenes bestande, at millioner af haveejere verden over fodrer fugle - mange af dem året rundt? Her præsenteres en beskrivelse af, hvilke konsekvenser fodring har. Artiklen er kraftigt inspireret af en britisk oversigtsartikel, der har gennemgået litteraturen om emnet

(Robb m.fl. 2008), og kan også ses som en oversat, forkortet og tilpasset version af denne. På figuren side 5 kan du også se en grafisk oversigt over artiklens konklusioner.

1 million foderpladser

En af de vigtigste faktorer, der styrer antallet af fugle i en bestand, er mængden af tilgængelig føde. Mængden af bær, frø, insekter, mus, eller hvad der nu er en arts foretrukne føde, vil selvfølgelig påvirke den art, der skal leve af det. Derfor vil det også være naturligt at tro, at fodring af fugle vil påvirke overlevelsen af de fugle, der findes i nærheden af foderbrættet. Da det er så omfattende en aktivitet, også i Danmark, må vi forvente, at

Sjaggerne kommer til, når der er æbler.

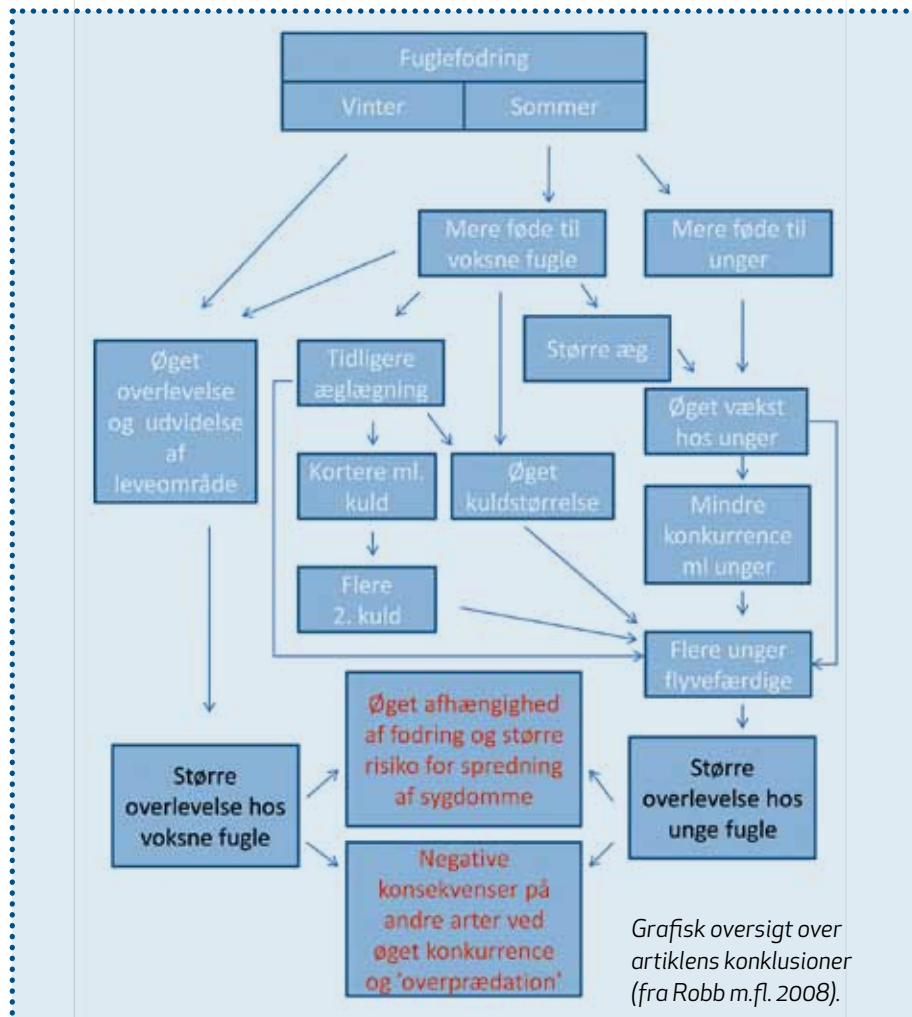

Bogfinke lægger an til landing

det har en betydning for visse fuglebestande. Det er ukendt hvor mange mennesker, der fodrer fugle i Danmark. Men det er næppe væsentligt forskelligt fra de anslåede 75 % af britiske husstande, der regelmæssigt fodrer fugle, og i så fald handler det om cirka 1. mio. husstande i Danmark. Der findes ikke en samlet opgørelse over salget af fuglefoder i Danmark, hverken hos producenter, forhandlere eller myndigheder. Men et kvalificeret bud på forbruget af fuglefrø lyder på mindst 10.000 ton om året. Fuglefoder var i øvrigt en af de varegrupper, hvor salget steg mest i Danmark fra 2009 til 2010, formentlig fordi vi fodrer langt mere, når vinteren er kold. Her fokuserer vi kun på den fodring, der foregår i haver, mens mere målrettet og specialiseret fodring af fx vandfugle ikke er inkluderet.

Nogle arter breder sig

De fleste haveejere fodrer nok mest fugle om vinteren, og i hvert fald ét formål hermed er indlysende, nemlig at sikre en større overlevelse for havens fugle. Dette har utvivlsomt også en gunstig påvirkning af de arter, der tager imod føden, og derved opnås en forøget overlevelse hos de voksne fugle. Det store spørgsmål er, om det ligefrem har en betydning for bestandene af disse fugle. Dette spørgsmål er svært at finde helt sikre svar på. Men man mener, at fodring har haft så stor betydning for de to amerikanske arter rød kardinal (Northern Cardinal), og guldsisken (American Goldfinch), at det kan forklare de to arters spredning mod nord, der er set over det sidste halve århundrede. Man mener også, at fodring kan have så stor effekt, at visse

Grafisk oversigt over artiklens konklusioner (fra Robb m.fl. 2008).

bestande (fx musvitter i Finland) ikke ville kunne opretholdes uden fodring, og at visse bestande får en mindre tilbøjelighed til at trække væk fra yngleområdet om vinteren som følge af fodring.

Mange haveejere fodrer dog hele året rundt, hvilket således også vil påvirke andre dele af fuglens livscyklus.

Fodring om vinteren kan have en effekt på ynglesuccesen i den efterfølgende ynglesæson, idet fuglens kondition før de starter ynglesæsonen er afgørende for ynglesuccesen. Men det er selvfølgelig oplagt, at fodringen op til og gennem ynglesæsonen vil have en endnu større betydning.

Kvalitet af foderet vigtig

Tiden er kostbar for fuglene i yngletiden, og det vil som oftest være en fordel for fuglene, hvis de kan yngle tidligere på sæsonen. Generelt overlever tidligere kuld i højere grad end sene og fodring vil give fuglene mulighed for at yngle tidligere, især efter sene og/eller kolde vintre, i lavkvalitets-territorier og hos yngre fugle.

Gode råd om fuglefodring:

- Rens foderbræt, foderautomater osv. jævnligt – det hindrer spredning af sygdomme
- Brug højkvalitetsfoder – så levner fuglene mindre til rotter og forrådnelse
- Begræns fodring på jorden – det gør det sværere for rotter at komme til foderet
- Brug foderbrætter og foderautomater, der hindrer adgang for rotter
- Læg aldrig foder i vand fx i søer eller vandhuller – det er stærkt forurenende!
- Anvend forskellige typer foder for at tiltrække forskellige arter,
- Skift foderplads ind imellem for at undgå at der opstår sygdom
- Stop fodringen, hvis der findes syge eller døde fugle

Blåmejsen
synes det er
fedt

Kvaliteten af føden spiller selvfølgelig en rolle. Fuglene vil drage fordel af, at der er meget fedt og mange proteiner i føden. Desuden rummer en del foder, fx jordnødder, vitaminer, der vil være gavnlige for fuglenes immunforsvar, især hvis den naturlige føde ikke rummer samme slags eller samme mængde vitaminer. Antallet af æg aftager typisk hen over en sæson, så tidlige kuld er også gerne større og desuden vil fodrede fugle også ofte lægge større æg, hvilket vil have en betydning for klækningssuccesen. Der er endvidere eksempler på, at fodrede fugle oftere får to kuld, og at der bliver kortere tid mellem 1. og 2. kuld, hvilket alt sammen har en positiv effekt på den samlede ungeproduktion. Når de voksne fugle har let adgang til ekstra foder, kan de bruge mindre tid på at fouragere og derfor få mere tid i reden. Dette resulterer i mindre prædation og hurtig udflyvning af ungerne, hvilket fører til en højere overlevelsesrate og en positiv effekt på antallet af unge fugle i en bestand.

Solsorten er alle vegne.

Negative effekter

Men der er selvfølgelig også negative effekter af fodring. Først og fremmest øger foderpladsernes store koncentrationer af fugle risikoen for spredning af sygdomme. I de senere år har vi oplevet udbrud af flere sygdomme med fund af døde eller døende fugle ved foderbrætter, fx som følge af salmonella eller trichomonas, der særligt har ramt ringduer og grønirisker. En stor koncentration af fugle vil desuden altid tiltrække prædatorer, hvor spurvehøgen oplagt er den mest almindelige omkring danske foderbrætter. Det betyder ikke det store, at en prædator tolder lidt i bestandene af de fleste småfuglebestande, men prædationen vil ske på alle arter, også dem, der ikke drager fordel af fodringen. Derfor kan fodringen indirekte have en negativ effekt på enkelte arter, hvilket kan være et problem, hvis der er truede arter imellem. Dette er dog nok kun et teoretisk problem i de danske haver.

Musvit kontra fluesnapper

Hvis en art er begunstiget af, at der serveres lettilgængelig føde for den året rundt, så vil den have en betydelig fordel i forhold til en anden art, som den er i konkurrence med om fx territorier eller redeplacering. Blandt vores danske fugle er et realistisk scenarie musvit kontra broget fluesnapper. Musvitten er i Danmark året rundt og nyder godt af fodring. Det stiller den bedre i konkurrencen om de bedste redeguller og territorier i forhold til broget fluesnapper, der ankommer fra tropisk Afrika lige inden ynglesæsonen. I visse tilfælde vil massiv fodring kunne skabe, hvad man kalder en "økologisk fælde", fx hvis fuglene som følge af en stor

og god mængde føde i en del af året etablerer sig i et område, hvor det så efterfølgende viser sig, at der ikke er en passende fødemængde til at producere afkom på. Ved fodring i yngletiden er der en risiko for, at nogle forældrefugle vælger den lettest tilgængelige føde og derved ender med at fodre ungerne med føde, der ikke har en passende nærings sammensætning. Forfatterne af den videnskabelige artikel konkluderer selv, at man stadig kun har et ret lille kendskab til, hvordan fodring påvirker fuglebestandene, og at dette selvfølgelig varierer afhængigt af andre faktorer som fx prædation og klimatiske forhold. Der vil være behov for storskala-undersøgelser, hvis vi skal forstå konsekvenserne af fodringen, der har stigende popularitet.

Glæden ved at fodre fugle

Fodring af fugle har også stor betydning på helt andre områder end de økologiske konsekvenser. Glæden ved at studere de mange fugle på nær afstand i egen have er stor for mange mennesker, også for folk, der slet ikke betegner sig selv som fugle-/naturinteresserede. Fuglefodring kan derfor udgøre det første skridt i en personlig udvikling mod at få interesse for naturens mange fænomener og for økologiske sammenhænge i en bredere forstand. Konklusionen på det hele må være, at enhver der fodrer fugle, skal gøre sig klart, at man først og fremmest gør det for sin egen (og sin families) skyld – fordi det er sjovt og hyggeligt. Og det er også en tilstrækkeligt god grund! Mange mennesker har fået grundlagt deres interesse og engagement for fuglene og naturen ved at iagttage fuglene på foderbrættet. Og hvor ville den danske natur være henne i dag – og DOF med, for den sags skyld – uden disse mange mennesker med deres interesse og engagement? Det ville i hvert fald ikke stå bedre til uden dem!

Henning Heldbjerg henning.heldbjerg@dof.dk
og Thomas Vikstrøm thomas.vikstroem@dof.dk er biologer og ansat i DOF's naturfaglige afdeling

Kilde

Gillian N Robb, Robbie A McDonald, Dan E Chamberlain, and Stuart Bearhop (2008). Food for thought: supplementary feeding as a driver of ecological change in avian populations. *Frontiers in Ecology and the Environment*; 6(9): 476–484.